

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

LIETUVOS
RESPUBLIKOS
VYRIAUSYBĖ

Apskritojo stalo diskusija „Šeimai palankios aplinkos kūrimas“

2018 m. gegužės 17 d., Vilnius

KONTEKSTAS	<p>Lietuvoje pastaraisiais metais ne tik mažėja gyventojų skaičius, bet ir kinta gyventojų amžiaus struktūra – mažėja vaikų bei daugėja vyresnio amžiaus žmonių. Svarbiausios gyventojų mažėjimo priežastys – dideli emigracijos mastai bei mažas gimstamumas.</p> <p>Reaguojant į esamą situaciją 2018 m. parengtas Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 m. strategijos (toliau – Strategija) projektas. Pagrindinis Strategijos tikslas – užtikrinti teigiamą gyventojų skaičiaus pokytį ir proporcingą gyventojų amžiaus struktūrą. Tikslu siekiama trimis kryptimis – kuriant šeimai palankią aplinką, siekiant migracijos srautų subalansavimo, skatinant vyresnio amžiaus žmonių integraciją į visuomenę.</p> <p>Siekiant tikslingo Strategijos įgyvendinimo, rengiamas priemonių planas, kuriame numatomi konkretūs veiksmai, reikalingi įgyvendinti užsibrėžtus tikslus.</p>
KONSULTACIJOS TIKSLAS	<p>Ši diskusija – viešųjų konsultacijų ciklo, skirto Strategijos aptarimui su visuomene, dalis, organizuojama LR Vyriausybės kanceliarijos. Ciklas, kurį sudaro gyventojų apklausa, viešosios konsultacijos, teminis tyrimas, rengiamas ruošiantis baigiamajam renginiui – konferencijai-forumui.</p> <p>Konsultacijos tikslai:</p> <ul style="list-style-type: none">• Suprasti, kokios priemonės padėtų spręsti vaikų užimtumo dienos metu / vasaros atostogų metu problemą, kai tėvai dirba;• Išsiaiškinti, su kokiais iššūkiais susiduria šeimos skirtingais vaiko raidos tarpsniais bei aptarti siūlymus jų sprendimui;• Suprasti, kokios priemonės reikalingos siekiant užtikrinti vaikų sveiką mitybą.
VIEŠOSIOS POLITIKOS PRIORITETAS	<p>Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 m. strategijos 1 tikslo „Kurti šeimai palankią aplinką“ uždaviniai:</p> <ol style="list-style-type: none">1.1. „Sudaryti sąlygas šeimos nariams derinti profesinę veiklą ir šeimos pareigas“1.2. „Gerinti paslaugų šeimoms ir vaikams kokybę bei prieinamumą“1.4. „Plėtoti finansines paskatas šeimoms, auginančioms vaikus“1.5. „Plėsti būsto pasirinkimo galimybes šeimoms, auginančioms vaikus“
KONSULTACIJOS DALYVIAI	<p>Trys tikslinės grupės, kurioms aktualūs skirtingi šeimos politikos vystymo etapai:</p> <ul style="list-style-type: none">• Ikimokyklinio ir mokyklinio amžiaus vaikų užimtumas – diskusijoje dalyvavo jauni tėvai, auginantys ikimokyklinio ir / ar mokyklinio amžiaus vaikus, Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centro atstovas, projektiniu pagrindu veikiančio vaikų darželio atstovė, mamos tinklaraštininkės.• Iššūkiai skirtingais vaiko raidos tarpsniais – diskusijoje dalyvavo skirtingo amžiaus vaikus – kūdikius, ikimokyklinukus ar paauglius – auginančios mamos.• Tėvai bei organizacijų atstovai, suinteresuoti vaikų sveika mityba – diskusijoje dalyvavo skirtingo amžiaus vaikus auginančios mamos, judėjimo „Super tėvai“ iniciatoriai, Vilniaus miesto visuomenės sveikatos biuro dietistės, privataus vaikų darželio atstovė, sveikos mitybos specialistė.
KONSULTACIJOS METODAS	<p>Konsultacijai naudotas <i>fokus</i> grupių metodas: skirtingus interesus atstovaujantys dalyviai, nešališko moderatoriaus vedama diskusija pagal iš anksto sudarytą klausimyną.</p>
KONSULTACIJOS REZULTATAI	<p>„(IKI)MOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ UŽIMTUMAS“</p> <p>Vaikų užimtumas anksčiau ir dabar Tėvai pastebėjo, jog prieš 15–20 m. vaikų priežiūra buvo paprastesnė – palikti juos vienus namie, senelių priežiūrai ar leisti į stovyklas nekildavo didelių sunkumų. Šiais laikais, ypač ilgų vasaros atostogų metu, vaikams trūksta užimtumo. Vis dėlto, laiko periodai pernelyg skirtingi, kad būtų paprasta juos palyginti. Prie to prisideda ir kintantis tėvų požiūris –</p>

orientuojamasi į karjerą, vyresnio amžiaus žmonės ilgiau išlieka darbo rinkoje, tėvai turi daugiau finansinių galimybių.

Neformalusis vaikų ugdymas | Teigiama, jog procentinė vaikų, dalyvaujančių neformaliajame ugdyme dalis, didėja. Nors oficialiai skaičiuojama, jog 50 proc. visų vaikų lanko neformaliojo ugdymo užsiėmimus, į šį skaičių nepatenka privataus sektoriaus organizuojamus užsiėmimus lankantys vaikai.

Pasiekiamumas | Pasak tėvų, dažnai užsiėmimus lankyti vaikams, gyvenantiems kaimo vietovėse ar regionuose, yra sudėtinga dėl susisiekimo trūkumo (viešojo transporto tvarkaraščiai ne visada yra suderinti su pamokų tvarkaraščiais).

Tėvai susiduria su problemomis, jei reikia patiems vežti vaiką į užsiėmimus – tokių galimybių jie dažnai neturi, o regionuose ar mažesnėse gyvenvietėse iki artimiausio užsiėmimo be viešojo transporto ar tėvų pagalbos nuvykti beveik neįmanoma. Dėl šių priežasčių neretai neformaliojo ugdymo veiklos atsisakoma.

Finansai | Diskusijos dalyviai pastebi, jog užsiėmimų lankymą riboja itin aukštos jų kainos, pvz., Vilniuje vienam vaikui užsiėmimai gali kainuoti apie 100 Eur / mėn. (vidutinė vieno užsiėmimo kaina – 40-50 Eur).

Trūkumas | Nevalstybinių įstaigų atstovų teigimu, didžioji dalis neformaliajam ugdymui skiriamo valstybės finansavimo paskirstoma muzikos, šokių, dailės mokykloms, todėl kitoms sritims tenka santykinai mažas lėšų kiekis. Be finansavimo trūkumo jaučiamas infrastruktūros bei patogaus susisiekimo trūkumas, pvz., trūksta prieinamos infrastruktūros, pritaikytos vaikams mokytis plaukti.

Pritaikymas | Užsiėmimai dažnai nėra pritaikomi specialiuosius poreikius turintiems vaikams, taip apribojant pasirinkimo galimybes, didinant atskirtį. Šiems vaikams reikalingas asistentas, padėjėjas, todėl organizuojant užsiėmimus įstaigos turėtų apsvarstyti tokio profilio darbuotojo įtraukimą.

Ikimokyklinis ugdymas | Diskusijos dalyvių teigimu, privačių vaikų darželių steigimui numatyti griežtesni reikalavimai nei valstybiniam darželiams, todėl tėvai neretai susiduria su vaikų darželių stygiu. Taip pat diskusijos dalyviai identifikavo spragas LR Švietimo įstatyme – finansuojamos tik valstybinės ugdymo įstaigos, o ne privačios ar kito tipo (pvz., projektinės) įstaigos.

Dalyviai taip pat paminėjo, jog šiuo metu yra veikiančių nelegalių darželių, kur vaikai priimami ir paslaugos teikiamos auklės bute ar name. Šis pasirinkimas tėvams kainuoja pigiau, vaikų skaičius grupėje mažesnis, tačiau susiduriama su vaiko saugumo užtikrinimo, higienos ir pastatų įrengimo reikalavimų laikymosi problemomis.

Darbo laikas | Pastebima, jog mažesniuose miestuose įprasta, jog vaikų darželių darbo laikas baigiasi 17 val. – tuomet tėvams tenka darbo vietą palikti anksčiau ar ieškoti alternatyvių būdų, kaip pasiimti vaiką. Be to, tiek didmiesčiuose, tiek kituose miestuose jaučiamas ne tik prailgintų grupių stygius kai kuriose ikimokyklinio ugdymo įstaigose, bet ir trumpas jų darbo laikas.

Priemonės užimtumui

Vasaros stovykla | Vasaros metu vaikai dažniausiai paliekami auklių, senelių priežiūrai ar išleidžiami į vasaros stovyklas. Šis periodas, pasak dalyvių, kelia daugiausiai rūpesčių. Būtent todėl mokslo metų ilginimas, tėvų nuomone, yra efektyvus sprendimas, padėsiantis užtikrinti vaikų užimtumą vasaros metu.

Tėvų galimybes išleisti vaikus į vasaros stovyklas ilgesniam laikui ribojantis veiksnys – aukštos vasaros stovyklų kainos. Pastebima, jog projektai, akcijos, kurių metu renkamos lėšos stovyklų finansavimui dažniausiai skiriami socialiai remtiniems vaikams ar vaikams su specialiais poreikiais. Tuo tarpu kitos šeimos lieka pamirštos, vasaros stovyklų kompensavimas joms nėra skiriamas. Kita vertus, savivaldybės pamažu pradeda dalinai finansuoti kai kurias vasaros stovyklas ir diskusijos dalyviai teigiamai vertina šią iniciatyvą.

Vaikų dienos centras | Dalis tėvų teigia, jog bijotų vaikus leisti į dienos centrus dėl gajaus neigiamo požiūrio, jog centrai skirti tik socialiai remtinoms šeimoms. Vis dėlto, dalyviai sutinka, jog reikėtų keisti visuomenės požiūrį ir didinti visuomenės integraciją – nuo mažens vaikai neturėtų būti atskiriami pagal socialines grupes. Formuojant tolerantiškesnį požiūrį, reikėtų orientotis į dienos centrų patogumą ir prieinamumą. Vienas iš siūlymų, kaip tai įgyvendinti – įsteigti daugiau vaikų dienos centrų, ypač nedideliu atstumu nuo mokyklų, skatinant didesnę visuomenės dalį jais naudotis.

Pasak tėvų, siekiant skatinti atskirties tarp kartų mažinimą ir efektyviai teikti paslaugas, reikėtų apsvarstyti galimybę įkurti dienos centrus, skirtus vaikams ir vyresnio amžiaus žmonėms. Tokiu būdu senjorai nesijaustų vieniši, būtų skatinama aktyvi veikla ir bendruomeniškumas, o vaikai iš jų galėtų semtis žinių, dalintis istorijomis, kt.

Visos dienos mokykla | Diskusijos dalyviams pasirodė nepakankamai aiški šios mokyklos koncepcija. Pasak tėvų, ji nelabai skiriasi nuo prailgintos grupės mokykloje ar paprastos pradinės mokyklos Lietuvoje. Jų nuomone, visos dienos mokyklos koncepcija turėtų būti toliau derinama ir plėtojama konsultuojantis su tėvais, kad atitiktų ir jų lūkesčius.

Siūlymai:

1 | Stovyklos krepšelis – nustatytas lėšų kiekis skiriamas kiekvieno vaiko vasaros stovyklų pilnam ar daliniam finansavimui.

2 | Ugdymo įstaigų pritaikymas ilgesnei vaikų priežiūrai:

- a) Prailgintos grupės ar ikimokyklinio ugdymo įstaigos turėtų dirbti iki 18.00–18.30 val., taip suteikiant lankstesnes sąlygas tėvams derinti profesinį ir šeimyninį gyvenimą.
- b) Galimybė nemokamai naudotis valstybinių ugdymo įstaigų patalpomis ilgiau – tėvai pasiryžę savomis lėšomis samdyti auklėtoją / mokytoją, dirbančią po pamokų toje pačioje ugdymo įstaigoje, jei valstybė ar savivaldybė suteiktų patalpas naudojimui.

3 | Namų darželiai – kuriama priežiūros sistema / tinklas, kuomet tėvai gali ieškoti:

- kitų tėvų pagal pasirinktus kriterijus, kad galėtų kartu samdyti auklę;
- auklės, kuri teikia paslaugas patogioje vietoje, atitinka reikalavimus.

Namai, kuriuose auklės prižiūri vaikus turi atitikti darželiams keliamus reikalavimus, kad būtų užtikrinamas vaikų saugumas.

4 | Vaikų pavėžėjimo paslauga – egzistuojanti paslauga išplečiama, vežant į mokyklą bei atgal namo, taip pat į popamokinius užsiėmimus, ir kartu optimizuojama, sudarant maršrutą, kurio kelyje yra skirtingos mokyklos bei popamokinių užsiėmimų vietos.

5 | Mokslo metų ilginimas – siekiant užtikrinti vaikų užimtumą vasaros atostogų metu, pritariama mokslo metų ilginimui.

6 | Bendros įstaigos senjorams ir vaikams – kuriami bendri dienos centrai, siekiant didinti senjorų integraciją bei bendruomeniškumo jausmą.

7 | Finansavimo didinimas ir konkurencijos skatinimas:

- a) Užtikrinama didesnė lėšų dalis neformaliojo ugdymo užsiėmimams, vaikų dienos centrams, privačioms ugdymo įstaigoms, atsižvelgiant į tai, jog specialiųjų poreikių turintiems vaikams reikia papildomų priemonių.

8 | Vaikų dienos centrų kūrimas:

- a) Vykdoma jau egzistuojančių centrų plėtra, orientuojantis ne tik į socialinę atskirtį patiriančių šeimų poreikius.
- b) Kuriama daugiau dienos centrų lengvai pasiekiamu atstumu nuo mokyklos.
- c) Sudaromos palankios sąlygos spec. poreikius turintiems vaikams lankyti užsiėmimus integruojant juos į dienos centrų veiklą, kitų užsiėmimų vykdymą.

9 | Informacijos sklaida – reikalinga centralizuota ir aiški informacija apie vaikų užimtumo galimybes kiekviename mieste. Tėvams naujienos apie nemokamus, naujus užsiėmimus ar kitas iniciatyvas turėtų būti nesudėtingai prieinamos.

10 | Tėvadieniai – didesnis tėvadienių skaičius skiriamas vasarą, taip suteikiant daugiau galimybių tėvams užtikrinti vaikų užimtumą.

Kūdikystės periodas |

Sveikata ir šeimos planavimas | Vis dažniau vaikų susilaukia vyresnio amžiaus moterys, todėl didėja rizika, jog kūdikis turės sveikatos sutrikimų. Diskusijos dalyviai pabrėžė, jog pirmaisiais kūdikio metais šeimai svarbu sulaukti visavertės ir kokybiškos pagalbos, kad tėvai galėtų mokytis iš specialistų ir įgauti naudingos patirties, būtinos tolimesniais vaiko raidos etapais.

Psichologinė pagalba | Diskusijos dalyviai pabrėžė, jog psichologo paslaugos reikalingos visai šeimai, ypač mamoms. Pastebima, jog gimus kūdikiui pagrindinis kontaktas su specialistu – apsilankymai pas

gydytoją pediatrą, tačiau trūksta susitikimų su psichologu. Pastarasis po vaiko gimimo galėtų rūpintis šeimos psichine sveikata, domėtis, kaip sekasi, kokie iššūkiai kyla ir kartu padėtų juos spręsti. Minimas Škotijos pavyzdys, kuomet gimus vaikui, ligoninėje šeimą aplanko psichologas, kuris reguliariai lankosi kelias savaites, siekiant užtikrinti sklandų šeimos pokyčių periodą.

Ribotos paslaugos | Ligoninėje šeimoms suteikiama tik medicininė pagalba, tačiau be jau minėtos psichologinės pagalbos, tėvų teigimu, reikalingos ir papildomos paslaugos, informacija. Šiuo metu veikia nevyriausybinių organizacijų, privačios iniciatyvos, besirūpinančios švietimu ir pagalba naujiems tėveliams, tačiau dauguma jų veiklą vykdo savomis lėšomis. Ši aplinkybė riboja organizacijų veiklos galimybes bei plėtrą.

Žindymas | Moterys pabrėžia, jog tik pagimdžius trūksta žinių apie žindymą. Esama informacija yra menkai prieinama, nesistemiška, tuo tarpu privačių įstaigų, konsultuojančių žindymo klausimais, paslaugos yra labai brangios.

Infrastruktūra | Diskusijos dalyviai pastebėjo, jog trūksta viešosios infrastruktūros, pritaikytos tėvams su kūdikiais – miesto centre nėra galimybių pamaitinti ar pervystyti kūdikį specialiose vietose – tenka prašyti, kad patalpomis leistų pasinaudoti maitinimo įstaigos, parduotuvės, kt.

Ikimokyklinio amžiaus periodas |

Moteryų integracija | Vyrauja neigiamas darbdavio požiūris į moterį – prieš įsidarbinant darbdavys vertina, ar moteris turi vaikų, ar ketina artimiausiu metu jų susilaukti. Be to, moterys teigia, jog darbdaviai nėra patenkinti, jei tenka išeiti atostogų dėl vaikų ligų. Tai viena iš priežasčių, kodėl grįžti į darbo rinką po motinystės atostogų yra sudėtinga. Be to, grįžusiai moteriai nesuteikiamos tinkamos sąlygos persikvalifikuoti ar dirbti nuotoliniu būdu.

Moters grįžimas į darbovietę po vaiko gimimo darbdaviui sukuria tam tikrą našta, tačiau, pasak dalyvių, užtikrinamas vaikų priežiūros, moterų integracijos problemų sprendimą (pvz., kuriant darbovietėse vaikų darželius darbuotojų vaikams, atsižvelgiant į LR Darbo kodekse numatytas galimybes tėvams suteikti tėvadienius, sudarant sąlygas dirbti nuotoliniu būdu, kt.), darbdavys labiau prisidėtų prie moterų padėties darbo rinkoje gerinimo.

Vaikų priežiūra | Tėvai neretai susiduria su problema vežant vaikus į ugdymo įstaigą ir atgal, ypač dėl tėvų darbo laiko. Dalyviai teigia, jog įmonėse įrengiami vaikų darželiai darbuotojų vaikams sukurtų pridėtinę vertę abiem pusėms – darbuotojui (jis nesiblaškytų, taupytų laiką, žinotų, jog vaiku pasirūpinta) bei darbdaviui (darbuotojai dirbtų efektyviau ir daugiau, tokiai įmonei galėtų būti taikomos valstybinės subsidijos, mažinama mokestinė našta ar pan.).

Vaiko priežiūros atostogos ir tėvadieniai | Tėvams, auginantiems vaikus iki 14 m., suteikiamas tėvadienis – 8 valandos per mėnesį laisvo laiko, tačiau ši nuostata nėra lanksti ir ne visose darbovietėse darbdavio noriai teikiama. Vienas iš siūlymų – leisti tėvams kontroliuoti tėvadienių laiką, pvz., pasinaudoti ne visomis 8 val. iškart, bet jas išskaidyti pagal poreikį.

Kita veiksminga alternatyva vaiko priežiūrai – vaiko priežiūros atostogas gali pasiimti ir dirbantys seneliai, tačiau taip apribojami nedirbantieji. Diskusijos dalyviai mano, jog suteikus galimybes visiems seneliams formaliai išeiti vaiko priežiūros atostogų, skiriant socialines garantijas, padidėtų norinčiųjų vaikus prižiūrėti senelių skaičius, didėtų ir vyresnių žmonių integracija.

Mokyklinis amžius |

Integracija | Tėvai teigia, jog vis dar stipri atskirtis tarp skirtingų socialinių sluoksnių šeimų. Šią problemą būtina spręsti šviečiant visuomenę, neatskiriant vaikų pagal socialinę padėtį nuo pat mažens. Diskusijos metu išreikšta nuomonė, jog viduriniojo sluoksnio šeimos jaučiasi nevertinamos, kadangi papildomas finansavimas, projektai dažniau nukreipiami į socialiai remtinąs šeimas, specialiuosius poreikius turinčius vaikus ir kt.

Nuomonės formavimas | Paauglystės periodas – vienas sunkiausių vaiko gyvenime. Neretai tėvai patys nebežino, kaip elgtis, kur nukreipti vaiką. Šiuo metu populiarėja mentorai, nuomonės formuotojai (žymūs žmonės, lyderiai, vedantys paskaitas jaunimui aktualiomis temomis), įkvepiantys vaikams motyvacijos, pasitikėjimo savimi. Tokios iniciatyvos ir diskusijos, dalyvių nuomone, teigiamai veikia vaikus ir turėtų būti skatinamos. Vis dėlto, dalyviai pastebi, jog kol kas ugdymo įstaigose lyderystės ugdymas nėra įprasta ir dažna tema.

Orientacija į poveikį, o ne priemones | Dalyviai mano, jog šiuo metu įgyvendinami įvairaus profilio projektai, skirti šeimos, vaikų gyvenimo kokybės gerinimui, švietėjiškai veiklai, dažniau vertinami pagal kiekybinius rezultatus – spausdintų brošiūrų, televizinių ar kito tipo reklamų skaičius, kt. Dalyviai pabrėžia, jog svarbiau įvertinti priemonių sukurtą poveikį. Tam reikėtų nustatyti ne vien kiekybinius vertinimo rodiklius, bet ir kokybinius, taip užtikrinant įgyvendinamų projektų veiksmingumą ir poveikio

tęstinumą.

Siūlymai:

- 1 | Kūdikio kraitelis – skiriamas būtinausių prekių paketas visiems gimusiems vaikams. Krepšelis skiriamas atsižvelgiant į gimusio vaiko poreikius – sveikas kūdikis, neišnešiotas kūdikis, kūdikis su tam tikrais specialiaisiais poreikiais.
- 2 | Sveikatos priežiūros pokyčiai ankstyvuojamuoju periodu:
 - a) Šeimos gydytojo ir gydytojo pediatro atskyrimas, užtikrinant, jog šeimai skiriama daugiau dėmesio bei profesionalesnė pagalba.
 - b) Žindymo kursų organizavimas – suteikiami nemokami kursai medicinos įstaigose kiekvienai pagimdžiusiai moteriai.
- 3 | Konsultacinių centrų kūrimas (įstaigos, teikiančios būtinausias paslaugas bei pagalbą):
 - a) Psichologinė pagalba įvairiais vaiko amžiaus periodais tėvams ir vaikams;
 - b) Žindymo kursai;
 - c) Kompleksinė pagalba šeimai.
- 4 | Kvalifikacijos kėlimo kursai, mokymai moterims, siekiant užtikrinti sklandų moters grįžimą į darbo rinką po motinystės atostogų.
- 5 | Viešosios infrastruktūros pritaikymas jauniems tėvams – įrengiami specialiai kūdikio maitinimui, vystymui pritaikyti kambariai, kuriuos tėvai galėtų nesunkiai pasiekti esant poreikiui.
- 6 | Vaikų darželiai privačiose ir valstybinėse įstaigose – jų kūrimas skatinamas per valstybines subsidijas, mažesnę mokesčių dalį ar pan.
- 7 | Vaiko priežiūros atostogos visiems seneliams – tiek dirbantys, tiek nedirbantys seneliai turėtų galimybę pasinaudoti šia privilegija, o už praleistą laiką gautų nustatytą kompensaciją – piniginį atlygį.
- 8 | Mentorstės programų skatinimas ir vystymas ugdymo įstaigose, siekiant įkvėpti vaikams motyvacijos, gerinti jų psichologinę būklę.
- 9 | Paramos NVO didinimas, siekiant skatinti organizacijas, atsakingas už pagalbą jaunoms šeimoms, šeimos priežiūrą, sprendžiančias aktualias ir opias šeimos problemas, vykdančias mentorstės programas, kt.

KONSULTACIJOS
REZULTATAI

„SVEIKOS MITYBOS SVARBA VAIKO GYVENIME“

Sveikos mitybos principai | Tėvų nuomone, sveika mityba apima šiuos komponentus – įvairus maistas, vanduo, subalansuotas maistas, saikas, kokybiškas ir ekologiškas maistas, režimo laikymasis, sezoniskumas, tinkamas maisto apdirbimas.

Mitybos įpročiai | Pasak dalyvių, labai svarbu, kad motina sveikai maitintųsi kūdikiui dar negimus. Vaiko mitybos įpročiai priklauso nuo pirmųjų maisto produktų – gaunamas paruoštas mišinys ar motinos pienas. Pastarasis yra kintančio skonio, todėl vaikas auga pratinamas prie įvairovės. Atsižvelgiant į tai, tėvų nuomone, svarbu sveikos mitybos įpročius diegti ir tėvams, nes vėliau jie neišvengiamai perduodami ir vaikams.

Ugdymo įstaiga ir maitinimas joje yra vėlesnis etapas, kai vaiko mitybos įpročiai jau susiformavę. Diskusijos dalyviai įstaigose įžvelgia sudėtingą ir nevienareikšmę problemą – šeimose valgantys sveikai tikina, jog ugdymo įstaigoje vaiko mityba išbalansuojama, kiti, namuose valgantys mažiau sveiką maistą, teigia, jog ugdymo įstaigose tiekamas maistas yra prėskas.

Diskusijos dalyviai teigia, jog vaikui labai svarbu maisto patiekimas – jie linkę valgyti atskirus produktus, o ne sumaišytus troškinius, kadangi vaikams svarbu suprasti, kokį tiksliai produktą jie valgo. Kitu atveju, pasak ekspertų, vaikai maisto nepaliečia. Maistą vaikams ekspertai rekomenduoja patiekti vizualiai viliojančiai, kad vaikas susidomėtų, pvz., formuojant veidukus, figūrėles ar pan.

Požiūris | Diskusijos dalyviai mano, jog visuomenėje vyrauja neigiamas požiūris į sveikai besimaitinančius žmones. Regionuose ši problema itin aktuali, bijoma prisipažinti, jog šeimoje propaguojama sveika mityba, nes susilaukiama prieštaringos reakcijos, smerkimo. Būtent dėl to reikalinga šviesti visuomenę, aiškinti, kas yra sveika mityba, kuo ji svarbi ir naudinga. Visuomenės požiūrio pokyčiai turėtų būti inicijuojami valstybės, nes tai yra plataus masto problema.

Pasak tėvų, įtakos požiūriui turi pasirinkimo galimybės – didmiesčiuose egzistuoja įvairesnė maisto įstaigų pasiūla, vaikus vilioja greito maisto restoranai, parduotuvės. Tuo tarpu mažesniuose miesteliuose, kur viešojo maitinimo įstaigų pasirinkimas siauresnis, lengviau formuoti vaiko sveikos mitybos įpročius – vaikai dažniau valgo namuose.

Diskusijos dalyviai mano, jog kai kuriems tėvams trūksta žinojimo, kas yra sveika mityba. Be to, jų nuomonę formuoja ir reklamos – pastarosios yra neišvengiamos, todėl tėvai turi gebėti jas suprasti ir atsirinkti. Diskusijos metu teigta, jog tėvai turėtų žvelgti į sveiką mitybą globaliau, neapsiribodami vien savo vaiku ir jo įpročiais.

Švietimas | Ekspertų ir diskusijoje dalyvavusių tėvų teigimu, sunkiausia siekiant skatinti sveiką mitybą – ugdymo įstaigose kovoti su sveikai mitybai prieštaraujančiais tėvais. Dalyviai pastebi, jog susitarimai per priešpiečius neleisti vaikams neštis tam tikro nesveiko maisto (pvz., sūreliai, sausainiai, kt.) netrunka ilgiau kelių dienų. Tėvams trūksta edukacijos apie sveikos mitybos svarbą, jos principus, todėl būtų tikslinga nustatyti taisykles, kurių tėvai sutartinai laikytųsi visose ugdymo įstaigose.

Sutaupymai | Ugdymo įstaigos dažnai siekia sutaupyti pirkdamos didesniais kiekiais ir iš vieno tiekėjo, bet taip nukenčia teikiamo maisto kokybė. Dalyviai teigia, jog dalis ugdymo įstaigų maisto produktų viešuosius pirkimus vykdo grupuodamos maisto produktus pagal grupes ir pirkdamos iš skirtingų tiekėjų. Tokiu principu užtikrinamas geriausias kainos ir kokybės santykis.

Pasak dietistų, ugdymo įstaigose nustatoma vieno vaiko maitinimui skiriama suma, tačiau praktiškai ji skaičiuojama nupirkus prekes – bendra suma padalijama kiekvienam vaikui. Per mėnesį sutaupius tam tikrą sumą, kitą mėnesį perviršis kompensuojamas perkant papildomus produktus – dažnai brangesnius ar mažiau sveikus. Dietistai patvirtina, jog ikimokyklinio ugdymo įstaigose vaikams kasdien tiekiamas vienodas maistas – nors skiriasi pavadinimas, lėkštės turinys dažnai lieka tas pats.

Ugdymo įstaigos | Į ugdymo įstaigą priimti dirbti nauji dietistai dažniausiai negali pakeisti esamos situacijos dėl įstaigoje įsisenėjusių nuostatų – čia dirba ilgamečiai virėjai, kurie nenoriai prisitaiko prie pokyčių. Pabrėžiama, jog norint susitelkti į sveikos mitybos skatinimą, dietistui turėtų būti skiriama daugiau laiko ir realaus darbo ugdymo įstaigoje. Šiuo metu jo darbo laikas priklauso nuo grupių kiekio ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, o pagrindinį darbo laiką užima dokumentacijos tvarkymas – planavimas, maisto produktų skirstymas vyksta popieriniu formatu. Siekiant užtikrinti dietisto darbo efektyvumą ir tikslumą, jo darbo valandos, pasak tėvų, neturėtų priklausyti nuo grupių kiekio ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Kortelių sistema (elektroninė sistema – kortelė naudojama įeinant į mokyklą ir iš jos išeinant, tėvai gali papildyti ją pinigais, jog vaikai galėtų atsiskaityti už maistą valgykloje) ugdymo įstaigose nėra veiksmingi, be to, ji finansiškai nėra naudinga. Pasak tėvų, tokia sistema galimai būtų problemos sprendimas, jei veiktų sklandžiai. Vis dėlto, kai kuriose ugdymo įstaigose galioja draudimas per pertraukas neišeiti iš mokyklos teritorijos – tai parodo, jog be elektroninės sistemos veiksmingos gali būti ir kitos priemonės.

Siūlymai:

1 | Mokymai ir kvalifikacijos reikalavimai:

- Rengti mokymus ugdymo įstaigose, siekiant supažindinti visus ugdymo įstaigos darbuotojus su sveikos mitybos principais ir jų taikymu.
- Nustatyti kvalifikacijos reikalavimus bei vykdyti kvalifikacijos kėlimo kursus ugdymo įstaigų darbuotojams, atsakingiems už mitybos reguliavimą bei organizavimą, siekiant užtikrinti, jog nauji ir / ar ilgamečiai darbuotojai gebėtų užtikrinti vaikams sveiką ir kokybišką mitybą.

2 | Sveikos mitybos kursai:

- Vykdoma švietėjiška veikla sveikos mitybos klausimu ugdymo įstaigų darbuotojams, tėvams bei vaikams veiklas organizuojant per visuomenės sveikatos biurus.
- Organizuojami privalomi kursai apie sveiką mitybą tėvams – kursai privalomi planuojant vaikus, kad ankstyvojo nėštumo periodu būtų užtikrinama sveika vaiko mityba.
- Stiprinti sveikos mitybos svarbos ir principų informacijos sklaidą.

3 | Darbo užmokesčio didinimas:

- Didinti darbo užmokestį virėjams, dietistams, dirbantiems ugdymo įstaigose.
- Sukurti pilną dietisto etatą ugdymo įstaigose nepriklausomai nuo grupių kiekio.

4 | Viešųjų pirkimų proceso keitimas, siekiant skatinti ugdymo įstaigas viešuosius pirkimus vykdyti

skaidant maisto produktų pirkimus į dalis pagal maisto produktų grupes.

5 | Informacinės / duomenų valdymo sistemos diegimas ikimokyklinio ugdymo įstaigose, siekiant mažinti biurokratiją bei užtikrinti, jog dietistai efektyviai vykdytų jiems numatytas pareigas.

TOLIMESNI
ŽINGSNIAI

Viešosios konsultacijos rezultatai bus naudojami rengiant Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 m. strategijos priemonių įgyvendinimo planą.

KONSULTACIJOS
VERTINIMAS

Rengiant viešąją konsultaciją, planuota jos vykdymą įvertinti šiais rodikliais:

- Surengtas 1 dienos renginys-diskusija su visuomene,
- Susitikimų metu identifikuota bent 10 konkrečių veiksnių / priemonių, galinčių padėti skatinti palankios aplinkos šeimai kūrimą (ataskaitoje pateiktos 24 galimos priemonės),
- Parengtas 1 apibendrinantis rekomendacijų dokumentas.

ASMUO
KONTAKTAMS

Ignas Rubikas | LR Vyriausybės kanceliarijos Strateginių pokyčių grupės strateginio valdymo patarėjas | ignas.rubikas@lr.lt

DAUGIAU
INFORMACIJOS

Norėdami sužinoti daugiau apie galimybes įsitraukti į viešojo valdymo procesą (dalyvauti viešosiose konsultacijose), sekite naujienas:

- Facebook paskyroje „Piliečių ministerija“ | <https://www.facebook.com/pilieciuministerija/>
- LR Vyriausybės internetiniame puslapyje | <https://epilietis.lrv.lt/lt/>